

Wyrok z dnia 26 czerwca 2003 r., V CKN 432/01

Nie jest aktem terroryzmu dokonana przez nieustalonego sprawcę detonacja ładunku wybuchowego, której celem nie jest wymuszenie określonych zachowań od władz państwowych i społeczeństwa, lecz wyrządzenie szkody w mieniu ubezpieczonego.

Sędzia SN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Iwona Koper

Sędzia SN Kazimierz Zawada

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Urszuli D. i Wiesława D. przeciwko Powszechnemu Zakładowi Ubezpieczeń, Spółce Akcyjnej w W. o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 26 czerwca 2003 r. kasacji powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 5 września 2001 r.

oddalił kasację i zasądził od powodów na rzecz strony pozwanej kwotę 1200 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 5 września 2001 r. oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku Białej z dnia 12 grudnia 2000 r. oddalającego powództwo o zasądzenie kwoty 33 770 zł z odsetkami, której powodowie żądali z tytułu odszkodowania za szkodę wyrządzoną eksplozją ładunku wybuchowego umieszczonego przez nieznanego sprawcę przy głównych drzwiach wejściowych do prowadzonego przez powodów zajazdu.

Według dokonanych ustaleń, strony łączyła umowa ubezpieczenia mienia od ognia i innych żywiołów, a także w zakresie następstw aktów terroryzmu. Zgodnie z § 15 ust. 1 ogólnych warunków ubezpieczenia mienia od ognia i innych żywiołów (dalej: "o.w.u."), stanowiących integralną część umowy, szkodą wyrządzoną aktem terroryzmu jest szkoda będąca bezpośrednim następstwem nielegalnych akcji (indywidualnych czy grupowych) organizowanych z pobudek ideologicznych,

politycznych, ekonomicznych czy socjalnych, skierowanych przeciwko osobom lub obiektom w celu wprowadzenia chaosu, zastraszenia ludności i dezorganizacji życia publicznego bądź zdeorganizowania pracy transportu publicznego, zakładów usługowych lub wytwórczych. W § 15 ust. 2 o.w.u. zawarte zostało zastrzeżenie, że ochroną ubezpieczeniową nie są objęte szkody w mieniu osób, przeciwko którym został wymierzony akt terroryzmu.

Sąd Apelacyjny, dokonując wykładni oświadczeń woli stanowiących treść powołanego § 15 o.w.u., podniósł, że gdyby eksplozję materiału wybuchowego, podłożonego przez nieznanego sprawcę, objąć pojęciem "akcja nielegalna", to skoro powodowie nie wykazali, że podjęta została ze wskazanych w § 15 o.w.u. pobudek oraz w określonym celu, nie było podstaw do przyjęcia, że szkoda wyrządzona została aktem terroryzmu. Zaznaczył ponadto, że nawet w przypadku uznania, iż zdarzenie stanowiące podstawę zgłoszonego żądania jest aktem terrorystycznym, dla uznania odpowiedzialności strony pozwanej za wyrządzoną szkodę powodowie musieliby wykazać, czego nie zdołali, że akt terroryzmu nie był w nich wymierzony (§ 15 ust. 2 o.w.u.).

W kasacji opartej na obu podstawach kasacyjnych powodowie, zarzucając naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez pominięcie, że zakresem odpowiedzialności ubezpieczyciela objęte zostały szkody spowodowane eksplozjami nie będącymi aktami terroru (§ 1 ust. 1 lit.c o.w.u.), art. 231 k.p.c., a także art. 6 i art. 65 k.c. w związku z art. 805 § 1 k.c., wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Roszczenie powodów oparte zostało na twierdzeniu, że szkoda w ubezpieczonym mieniu jest bezpośrednim następstwem aktu terroryzmu. Powodowie nie twierdzili, że szkoda powstała wskutek eksplozji, nie mogą więc – z powołaniem się na naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. – skutecznie zarzucać Sądowi Apelacyjnemu, że dokonanyymi ustaleniami nie objął zdarzenia, na które się nie powoływali. Gdyby nawet przyjąć, że ustaleniami Sądu powinny być objęte, niezależnie od twierdzeń powodów, zdarzenia wyznaczające uzgodniony przez strony zakres ubezpieczenia, to nie było podstaw do stwierdzenia, że szkoda spowodowana została przez eksplozję. Zgodnie z § 1 pkt 3 lit. c o.w.u., stanowiących integralną część umowy łączącej strony, za szkody spowodowane przez eksplozję – pomijając zawartą w ogólnych warunkach ubezpieczenia definicję

eksplozji w odniesieniu do naczyń ciśnieniowych – uważa się szkody powstałe w wyniku gwałtownej zmiany stanu równowagi układu z jednoczesnym wyzwoleniem się gazów, pyłów lub pary, wywołane ich właściwością rozprzestrzeniania się. W świetle tej definicji, obejmującej zjawiska o charakterze samoistnym, wywołane siłami przyrody, które powstają bez udziału człowieka, zdarzenie w postaci wybuchu podłożonego ładunku (bomby) nie jest eksplozją.

Za bezzasadny uznać należało także zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. przez przyjęcie, że dokonana przez nieustalonego sprawcę detonacja ładunku wybuchowego nie była akcją terrorystyczną, lecz stanowiła zamach skierowany wyłącznie przeciwko mieniu powodów. Wbrew zarzutom skarżących, Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że za przyjęciem takiego wniosku przemawia okoliczność, iż eksplozja nastąpiła o godzinie 3:30, kiedy lokal był zamknięty, a w części hotelowej zajazdu przebywała tylko powódka z synem oraz jej dwoje znajomych. Przyjęte przez Sąd Apelacyjny domniemanie nie jest – jak zarzucają skarżący – "obarczone marginesem błędu" ani też nie ma charakteru spekulatywnego. Jako logiczne ocenić należało rozumowanie Sądu zakładające, że skoro ładunek zdetonowany został nad ranem, przed drzwiami wejściowymi zajazdu, gdy był on zamknięty i nie przebywali w nim – poza wymienionymi osobami – ani konsumenci, ani goście hotelowi, to celem podjętego działania było wyłącznie zniszczenie mienia powodów.

Sąd Apelacyjny zaznaczył, że wobec tego, iż ochroną ubezpieczeniową nie zostały objęte szkody w mieniu osób, przeciwko którym został wymierzony akt terroryzmu (§ 15 pkt 2 o.w.u.), to tym bardziej, w braku stosownych postanowień w umowie oraz w ogólnych warunkach ubezpieczenia, które określały zakres ubezpieczenia mienia od ognia i innych żywiołów, ochroną taką nie mogły zostać objęte szkody wyrządzone działaniami bezprawnymi, chyba że miały charakter terrorystyczny.

Za trafnością tej części oceny, w której Sąd Apelacyjny uznał, że nie stanowi aktu terroryzmu podłożenie przez nieustalonego sprawcę ładunku, który eksplodował, przemawiają także argumenty nie powołane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Akt terroryzmu ze swej istoty nie ma na celu wyłącznie wyrządzenia szkody określonej osobie czy też wymuszenia na niej określonego zachowania, lecz podjęty zostaje w celu wymuszenia określonych zachowań i świadczeń od władz państwowych i społeczeństwa. Terroryzm współczesny

definiowany jest jako, różnie umotywowane ideologicznie, planowe i zorganizowane działania pojedynczych osób lub grup powodujące naruszenie istniejącego porządku prawnego, podjęte w celu wymuszenia od władz państwowych i społeczeństwa określonych zachowań, często naruszające dobra osób postronnych, realizowane za pomocą różnych środków (nacisk psychiczny, przemoc fizyczna, użycie broni i ładunków wybuchowych) w celu nadania im rozgłosu i wytworzenia w społeczeństwie lęku ("Nowy Leksykon PWN", Warszawa, 1998, "Nowa encyklopedia powszechna PWN", tom 6, Warszawa, 1998). Takie rozumienie terroryzmu przyjęte zostało w ogólnych warunkach ubezpieczenia, których § 15 pkt 1 stanowi, że strona pozwana odpowiada za szkody powstałe w ubezpieczonym mieniu, będące bezpośrednim następstwem nielegalnych akcji (indywidualnych czy grupowych) organizowanych z pobudek ideologicznych, politycznych, ekonomicznych czy socjalnych, skierowanych przeciwko osobom lub obiektom w celu wprowadzenia chaosu, zastraszenia ludności i dezorganizacji życia publicznego bądź zdezorganizowania pracy transportu publicznego, zakładów usługowych lub wytwórczych. Od aktów ściśle terrorystycznych należy odróżnić zwyczajne czyny kryminalne o pewnych znamionach terroryzmu, np. anonimowe telefony o podłożeniu materiałów wybuchowych w obiektach użyteczności publicznej lub eksplozje ładunków na tle porachunków, których podłożem są konflikty międzyludzkie.

Działanie, wskutek którego powodom wyrządzona została szkoda, było niewątpliwie nielegalne, ale zważywszy na czas i miejsce jego dokonania, nie mogło prowadzić do osiągnięcia celów charakterystycznych dla terroryzmu (wprowadzenie chaosu, zastraszenie ludności, dezorganizacja życia publicznego, zdezorganizowanie pracy transportu publicznego, zakładów usługowych lub wytwórczych). Nie było więc aktem terroryzmu, lecz działaniem kryminalnym, mającym na celu wyrządzenie szkody w mieniu powodów, za takie zaś szkody strona pozwana nie ponosi odpowiedzialności.

W opisanej sytuacji, a także w przypadku akcji terrorystycznej podjętej przez nieujawnionych sprawców, pobudki podjętych działań, jako niemożliwe do ustalenia, są bez znaczenia. Rozważania Sądu Apelacyjnego podjęte w tym zakresie, a zwłaszcza stwierdzenie, że powodowie nie wykazali, że działanie wyrządzające szkodę, podjęte zostało z pobudek określonych w § 15 o.w.u., ocenić należało jako błędne i zbyteczne.

W sytuacji, w której Sąd Apelacyjny dokonał trafnej kwalifikacji działania wyrządzającego szkodę, przyjmując, że nie był to akt terroryzmu, również zbędne było odwoływanie się do postanowienia § 15 pkt 2 o.w.u., stanowiącego, iż ochroną ubezpieczeniową nie są objęte szkody w mieniu osób, przeciwko którym został wymierzony akt terroryzmu.

Wobec tego, że cytowane postanowienie ogólnych warunków ubezpieczenia wprawdzie nie miało zastosowania przy rozstrzygnięciu sprawy, ale budzi istotne zastrzeżenia z punktu widzenia zakresu ochrony ubezpieczeniowej, należy tylko ubocznie zaznaczyć, że akt terroryzmu może być skierowany przeciwko konkretnej osobie, wyrządzając w jej mieniu szkodę. Nieobjęcie ochroną ubezpieczeniową takiej szkody nie znajduje żadnego uzasadnienia, skoro ochroną tą objęte są szkody wyrządzone aktem terrorystycznym nie wymierzonym przeciwko konkretnej osobie.

Akceptując dokonaną przez Sąd Apelacyjny – z zastrzeżeniami wyżej wskazanymi – wykładnię postanowień ogólnych warunków ubezpieczenia, stanowiących integralną część umowy zawartej przez strony, jako zgodną z dyrektywami ustanowionymi w art. 65 § 2 k.c., należało zarzut naruszenia tego przepisu uznać za nieusprawiedliwiony. Przedstawiona w kasacji wykładnia postanowień ogólnych warunków ubezpieczenia prowadziłaby do objęcia ochroną ubezpieczeniową szkód wyrządzonych czynami kryminalnymi. Nie budzi wątpliwości, że nie taki był cel umowy ubezpieczeniowej, w ramach której strona pozwana odpowiada za szkody wyrządzone przez ogień, inne wymienione w niej żywioły, a także powstałe w następstwie aktów terroryzmu.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy oddalił kasację na podstawie art. 393¹² k.p.c.